

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Odgovorni urednik:

Jakob Dimnik,
učitelj v Ljubljani.

Št. 12.

Ljubljana, 16. rožnika 1894.

XXXIV. leto.

Vsebina: „Domovina“: Petindvajsetletnica novih šolskih postav. — L. Lavtar: Fitzga. — Fr. Trošt: Učno gradivo, priprave in poskusi pri obravnavi beril iz prirodoslovja. — Književnost. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Petindvajsetletnica novih šolskih postav.

„Cerkev in šola sta očesi vsake župnije,
Skozi kateri se ljudem vidi v srcé“.

Slomšek.

Na binkoštni torek je minulo ravno 25 let, odkar so nove šolske postavne veljavi. Koliko se je pač o teh postavah od tistega dné govorilo in pisalo, sedaj za nje, sedaj proti njim, kakor je pač kdo njihov privrženec ali nasprotnik. Tudi letos, ko se obhaja 25letnica teh postav, se mnogo piše in govori o njih. Nekateri obhajajo ta spomin z raznimi svečanostimi, drugi zopet odločno obsojajo, češ, da one nič ne veljajo in niso vredne, da bi se jih kdo hvaležno spominjal. Pa kakor povsod, bode tudi tukaj resnica na sredi. Dasi ima novi šolski zakon marsikatero pomanjkljivost v sebi — kaj čisto popolnega na svetu sploh ni — tako mora vendar vsak, ki ljubi resnico in količkaj pozna narodno šolstvo, pripoznati, da pomeni ta zakon v narodnem šolstvu velik napredek. Na podlagi tega zakona se je narodno šolstvo popolnoma preustrojilo ter se je začelo samostojno in vsestransko razvijati. S tem zakonom odprla se je pot do splošne in vseobče človeške omike in v njem so se prvokrat postavno izrekla najvažnejša načela odgoje in pouka, katera so zagovarjali vsi pedagogi od Komenskega do danes.

Kako je ta zakon uplival na razne narode in slojeve človeštva, v tem primeroma kratkem času, o tem bi se dala cela knjiga napisati. To pa danes ni naš namen, ampak mi hočemo le z nekaterimi besedami pokazati upliv tega zakona na naše slovensko šolstvo in slovensko ljudstvo sploh. Iz tega bomo potem najbolj razvideli, je-li trditev, da naše slov. ljudstvo nima prav nobenega vzroka se novih šolskih postav posebno veseliti, povsem resnična ali ne. Ako vprašamo, se je-li naše narodno šolstvo v teku 25. let povzdignilo in je-li napredovalo, so-li njegovi uspehi vidni in resnični, tako moramo odgovoriti s krepkim: da! Vkljub velikim in brezštevilnim oviram je slovensko narodno šolstvo v tej kratki dobi storilo tolik korak naprej, da mora to vsakega prijatelja narodne omike le prav iz srca veseliti. Zboljšala se je učba, otroci poučujejo se sedaj bolj ali manj že povsod po naravnejši poti, zboljšale so se učne knjige, tako v jezikovnem, kakor stvarnem oziru; šole so se oskrbele večinoma z dobrimi učili, in na podlagi teh se poučuje povsod nazorno in jasno. Velikega napredka v tem oziru pač ne more nihče tajiti, kdor si je ogledal lansko razstavo učil v Mariboru. Da se blaži srce in bistri um tudi izven šole, osnovale so se šolarske knjižnice, podlaga kmetijskemu uku pa so premnogi šolski vrti in drevesnice. Ako se šoli očita, da sega pouk tu in tam previsoko, da se ozira premalo na potrebe življenja, tako se to morebiti le slučajno godi, obče pa se ves pouk tesno spaja s prihodnjimi potrebami življenja. Slov. učiteljstvo to tudi vedno in pri vseh svojih zborovanjih povdarja. Kdo pač se ne spominja zborovanja „Zaveze“ v Celji, l. 1890., pri katerem se je tako jasno kazalo, kako se naj naša mladina v šoli poučuje o kmetijstvu, da se tako dobro pripravi za svoj prihodnji poklic. Učitelji, ki tako govoré in tako delajo, se gotovo pri pouku dovolj ozirajo na prihodnje potrebe življenja. Da se mora pa dandanes v šoli še marsikaj učiti, kar se popred ni, to zahteva napredujoči čas.

V novem zakonu se je izrekla splošna šolska dolžnost. Posledica te določbe je bila, da so se morale stare šole popraviti in razširiti, na mnogih krajih pa, kjer še popred šole sploh ni bilo, morale so se nove postaviti. To pa je zopet nekaj, kar se šoli vedno očita in očita, češ, da se je pozidalo toliko in toliko šolskih „palač“ in da so le te „palače“ spravile ljudstvo na beraško palico in da so celoma nepotrebne. Mi samo vprašamo, ali določba, da mora vsak naravno dobro razvit otrok v šolo hoditi, ni popolnoma poštena, ali naj se povrnejo zopet tisti časi, ko so žlahtniki kmečkim otrokom prepovedovali pohajati šole? Ali imajo le tako zvani „boljši“ otroci pravico do duševnega razvitka, ubožnejši pa ne? Mogoče, da se najdejo še tudi taki „rodoljubi in prijatelji ljudstva“, ki to trdijo. Če pa velja splošna šolska dolžnost, tedaj se je morala tudi šola narediti povsod, kjer se nahaja postavno dolo-

čeno število otrok. Po nepotrebnem se pač pri nas ni stavila niti ena šola, k večemu, da se je kaka „šulveranjska“ ali „legina“ tu in tam brez vse potrebe ugnezdila.

Šole so torej ravno tako potrebne, kakor druga javna poslopja, in postaviti jih bode povesod, kjer jih dosedaj še ni. Dobro! se ugovarja, pa tako dragocenih in velikanskih palač bi za te kmečke otroke vendar ne bilo treba. Mogoče, da ima to očitanje nekaj resnice v sebi, in da se je tu in tam delalo morebiti malo nepremišljeno ter se je par tisočev več izdalo, kakor je bilo neobhodno potrebno, pa po vsem, zgodilo se je le v prav redkih slučajih. Obče pa naša tudi čisto nova šol. poslopja potrebam komaj zadostujejo. Kaj, ali bi pa šola sploh ne smela biti čedno, lično in zdravo poslopje? Ali naj otroci skupaj speháni sedé v kaki zaduhli dimnici? Naši jetniki — izvržek človeštva — prebivajo v krasnih palačah — vaši otroci pa — cvet človeštva — naj sedé v tesnih in nezdravih šolskih prostorih? Že Slomšek je našemu ljudstvu očital, da ima lepše hleve za svojo živino, kakor pa šole za svoje otroke. „Cerkev in šola“, pravi ta veliki rodoljub, „sta očesi vsake župnije, skozi kateri se ljudem vidi v srcé“. Ali ni tedaj lepo, čedno in častno za vsako župnijo, ako stoji poleg lepe cerkve, tudi lepa, prostorna in snažna šola? Da si je tedaj slov. ljudstvo v teku 25 let postavilo mnogo novih šol, to mu nikakor ni v sramoto, ampak v veliko čast in mi rečemo, da je to velika pridobitev novega šolskega zakona. Mož, ki je prehodil mnogo slovenskega sveta, nas je zagotavljal, da smo mi Slovenci med slovanskimi narodi za Čehi prvi in najomikanejši narod, kar je za maloštevilni in ne ravno bogati narod slovenski častno dovolj. Kaj pa je vendar Čehi tako povzdignilo, ako ne ravno dobro razvito šolstvo, in po kom se pri nas med narodom širi omika, ako ne ravno po šoli?

Samo ob sebi se pa umé, da se nova šolska poslopja niso stavila zastoj, ampak za gotov denar in da je za ta denar moralo skrbeti ljudstvo. Pa tudi palača za državni zbor na Dunaji, ki velja toliko in toliko milijonov, se je storila za gotov denar, katerega je plačalo ljudstvo, kakor tudi jetniško poslopje v Mariboru, ki velja 3,000.000 gld. Troški torej, katere našemu ljudstvu provzročuje šola, so prava malenkost proti troškom, katere plačuje za druge deželne in državne potrebe. Zato pa rečemo, da je zlobno in hudobno, ako se ljudstvu vedno kaže le eno, drugo pa se mu — ker se mu povedati ne upa — zamolči!

Ne ravno malo je slov. ljudstvo pridobilo tudi s tem, da si je odgojilo narodno učiteljstvo. Vsled večje omike, postalo je slov. učiteljstvo kaj važno v našem narodnem življenji. V obče moramo reči, da je slov. učiteljstvo narodno in da pošteno deluje za narodni napredek; ono vzbuja med ljudstvom narodno zavest in pospešuje njegov duševni

in gmotni razvoj. Vsaj ga vender ni več društva in podjetja na Slovenskem, pri katerem bi učitelj ne stal v prvi vrsti.

Kjer pa dela narodno učiteljstvo, tam se tudi pri vseh nasprotstvih vender tudi vzbujajo narodna zavest in se zadržuje kruto in nezakonito ponemčevanje, kakor nam to priča mnogo šol na Slovenskem, ki so bile svoje dni popolnoma nemške, danes pa so slovenske ali vsaj slovensko-nemške. In tudi ta pridobitev je nekaj vredna.

Pa nova šola je, tako se trdi, brezverska, in to je njena najhujša rana. Mi pa rečemo, da na Slovenskem brezverske šole v smislu židovskega liberalizma sploh ni, kakor tudi ni židovsko-liberalistikih učiteljev. Slovenski učitelj je sin sloven. naroda, in niti jeden ne nasprotuje versko-nravni odgoji mladine in le prav veseli ga, ako najde v dosego tega smotra povsod dovolj podpore. Da bi bila pa šolska mladina, odkar so nove šolske postave v veljavi, res Bog vé kako izprijena, pač ni po vsem resnično, res je pa, da ona pred 30—40 leti ni bila prav nič boljša, kakor se bode tega gotovo še marsikdo iz prejšnjih časov dobro spominjal. Ko bi se bilo tudi popred kedaj vse tako objavilo, kakor se dandanes, tedaj bi se bilo pač tudi marsikaj izvedelo, kar je ostalo prikrito. Resnica je tudi to, da je med odraslo kmetško mladino poprejšna nebrzdana razposajenost v zadnjih letih kaj močno pojenjala. Popred pač skoraj ni minula nedelja brez tepeža in ni bilo shoda, da bi ne bili koga ubili. Dandanes pa se o tem le poredkoma sliši. Kdo vé, če ni tudi na to vplivala novodobna šola!?

In da je število Mohorjanov naraslo na 66.000, je tudi vsaj nekoliko zasluga šole. Čemu bi tudi ljudstvu bile knjige, ako jih ne čita, in ne umé! Da jih pa zna pridno brati, to je gotovo v prvi vrsti pridobitev šole.

Tudi je popolnoma prav, da se učitelj ne sili več, da bi moral biti ob enem tudi orglar in vodja cerkvenega petja. Dvema gospodoma pač nihče dobro služiti ne more. Šola daje zlasti voditeljem toliko opravka, da jim je nemogoče še katerokoli službo poleg z dobrim uspehom opravljati. Navadno se pri tem zanemarja ali že eno ali drugo, ali pa tudi oboje. Naši učiteljski pripravniki naj se učé godbe, kolikor je le mogoče, kajti vse, kar človek zna, kedaj prav pride, in tudi lahko prevzamejo, ako jim kaže, orglarsko službo, da bi se pa to združenje postavno ukazalo, to bi ne koristilo ne šoli ne cerkvi.

Pomanjkanje učiteljev je res občutljivo, kajti vedno manj mladeničev se posveti temu tako težavnemu in tako malo prijetnosti obetajočemu poklicu. Ne-le, da je učitelj med vsemi uradniki najslabše plačan, še tudi vsakdo misli, da učini Bog ve kako dobro delo, ako pobere kamen in ga zažene v uči-

teljstvo. Tudi slovensko časopisje pri tem ni popolnoma izvzeto.

Nadalje je resnična velika pomanjkljivost novega šol. zakona, da je osnovano vse preveč po enem kopitu, da se vse premalo ozira na krajevne razmere in potrebe. Celodnevni poduk je zlasti v goratih krajih skoraj nemogoč in se tudi vsled tega šolsko obiskovanje v takih krajih ne bode dalo nikakor popolnoma urediti. Pa zakaj o tem ne spregovoré naši poslanci v deželnem in državnem zboru? Velika pomanjkljivost sedanje šolske oprave je tudi ta, da se vse preveč v slovenske šole usiljuje nemščina, ki potem drugi mnogo potrebnejši poduk le ovira.

Ena največih napak sedanjega šolstva in šolskega zakona je tudi ta, da ni popolnoma v rokah veščakov in strokovnjakov. Razni uradniki in drugi zasebniki, ki imajo vsled postavnih določb pri šolstvu prvo besedo, kaj radi ta svoj veliki upliv porablajo šoli na kvar. Razven teh, ima novi šolski zakon še več drugih pomanjkljivosti, o katerih pa danes nadalje ne bomo govorili. Vender se pa lahko te pomanjkljivosti sčasoma odpravijo in se bodo tudi odpravile postavnim potom, ako bodo sicer vsi naši merodajni in postavodajalni krogi storili svojo narodno dolžnost, ter se bodo bolj ozirali na potrebe ljudstva. Razvidno je pa iz vsega tega, da ima novi šolski zakon pri vseh svojih pomanjkljivostih, vender mnogo dobrega v sebi, da je veljava in izpeljava tega zakona dobro uplivala na slovensko šolstvo, kakor tudi na slov. ljudstvo sploh.

„Domovina“.

F i t z g a.

(Dalje.)

8. (Str. 97, 1—5, 50 l.) . . . Te dve tablici veljata skupaj 4 srebrne desetice; koliko velja 1 tablica? Tukaj sta 2 tablici in tu tičé 4 desetice; kako moram te 4 desetice razdeliti, da morem na vsako tablico jednako mnogo desetic položiti? To razdelitev moreš na dva načina izvršiti: 1. Na oko (Augenmass), 2. po sklepu z 1 (von 1 aus). Po prvem načinu gledajo otroci na 4 desetice, katere v vrsti tesno druga zraven druge tičé in učitelj vpraša: Koliko tablic je tu? Koliko delov moram iz 4 desetic narediti, da morem na vsako tablico jednako mnogo položiti? Pokaži s prstom na sredo 4 desetic! Koliko desetic pride na vsako polovico? Zdaj položi vsako polovico na 1 tablo! Koliko je polovica 4 desetic? Kolikokrat sta 2 desetici v 4 deseticah? Koliko je 2krat 2 desetici? Kaj je več, 2 desetici ali 4 desetice? Za koliko so 4 desetice večje kot 2 desetici? Kolikokrat moreš 2 desetici od 4 desetic vzeti?

Kolikokrat moraš 2 desetici dati, da to znese 4 desetice?¹⁾ Po drugem težjem načinu se delitev tako-le vrši: Tukaj sta 2 tablici in tukaj so 4 desetice. Položi na vsako tablico 1 desetico! Koliko desetic si zdaj razdelil? Koliko desetic imaš še, da jih razdeliš? Koliko desetic moreš še na vsako tablico položiti? Koliko desetic leži zdaj na vsaki tablici? Kolikokrat ležita 2 desetici tukaj? Koliko delov smo naredili iz 4 desetic? Kako se imenuje polovica 4 desetic? To opazovanje je za otroke jako težko²⁾ in naj se torej pri vseh sledečih številih ponavlja.

9. (Str. 112, št. 6, 12 l.) Levo pest naprej! Palec odprite! Štejte palec! Odprite sledeča 2 prsta! Koliko so 1 in 2? Odprite še 2 prsta! Koliko so 3 in 2? itd.

(Str. 115, št. 6, l. 16). Pokažite 2 prsta! Kolikokrat 2 je to! Koliko je 1×2 ? Še 2 prsta? Kolikokrat 2 prsta je to? Koliko so 2×2 ? itd.

10. (Str. 277, 3. šolsk. l., 1—1000, 39 l., množenje z 10, 100, 1000.) Tukaj postavim: 2 dm^3 , 2 pdm^3 ,³⁾ 2 sdm . in 2 cm^3 . Koliko cm^3 je to? Jaz torej napišem 2222 cm^3 . Kaj pomeni dvojka na prvem desnem mestu? Kaj na drugem mestu? Koliko je $10 \times 2 cm^3$? 10×2 jednici? Kaj pomeni dvojka na tretjem mestu? Kolikokrat 2 desetici sta 2 stotici? Kolikokrat sta 2 jednici v 2 stoticah? Kaj pomeni dvojka na četrtem mestu? Kolikokrat sta 2 stotici v 2 tisočicah? Koliko je 100 krat 2 desetici? itd., itd.⁴⁾

11. (Str. 344, 4 šolsk. l., 16., l. množenje z D in d.) Koliko sekund je 376 minut? Koliko dolga je jedna sekunda? Kako poizveš, koliko dolga je jedna minuta? Ali je 376 minut več ali manj sekund, kot 376? Kolikokrat toliko je število sekund, kakor število minut (60krat). Napisati nam je torej k 376 minutam: $\times 60$, da zaznačimo, da dobimo 60krat toliko število sekund.⁵⁾ Ta oblika za sklep se priporoča z ozirom na pripravno izračunavanje bolj zapletenih nalog, katere pozneje pridejo na vrsto.

Torej izračunaj:
$$\frac{376 \text{ min.} \times 60}{22560 \text{ sekund.}}$$
 Pri tem govori:

6 desetickrat⁶⁾ 6 jednic znese 36 desetic, 6 desetic napiši pod desetice in 3 stotice šteje dalje itd.

12. (Str. 116, št. 6, 19. l.) Danes hočemo jabolka kupiti; vsako velja 2 kr. Koliko jabolok moreš za 2 krajcarja kupiti? Zakaj moreš za

¹⁾ To je logično in psihologično. (Oc.)

²⁾ Ker je psihologično. (Oc.)

³⁾ pdm (Plattendecimeter) = 100 cm^3 , sdm (Säulendecimeter) = 10 cm^3 .

⁴⁾ Ocenjevatelju se na tem mestu celi čas vriva vprašanje o bistvu apercipije. Kakšne vrste predstav morejo iz take zmeti postati?

⁵⁾ Samostojnost? (Oc.)

⁶⁾ Ali ni multiplikator imenasto število? (Oc.)

2 krajcarja le 1 jabolko kupiti? Tu morate reči: „Za 2 krajcarja moremo le 1 jabolko kupiti, ker sta 2 kr. v 1 kr. le 1 krat.¹⁾“

13. (Str. 116, št. 6., 17. l.) Jajce velja 2 kr.; koliko veljajo 3 jajca? Koliko velja 1 jajce? Kolikokrat kupiš 1 jajce? Kolikokrat moraš 2 kr. dati za 1 jajce, za 3 jajca? Če 1 jajce velja 2 kr., kolikokrat 2 kr. veljajo 3 jajca? Recite torej: „Če 1 jajce velja 2 kr., potem veljajo 3 jajca 3×2 kr.“ Koliko so 3×2 kr.? Poslušajte mene, kako morate pri tej nalogi govoriti: „Ako 1 jajce velja 2 kr., veljajo 3 jajca 3×2 kr., to je 6 krajcarjev.“ Kdo zna zdaj to lepo povedati (nach-sagen.)?²⁾

14. (Str. 192, 2 šolsk. l., 40 l.) Kos platna ima 12 m, iz tega naredijo 3 srajce; koliko platna potrebujejo za 1 srajco? (Sklep: Za 1 srajco potrebujejo 3. del 12. metrov.)

15. (Str. 215, 2 šolsk. l., 89 l.) Deček ima v vrečici že 48 krogelj in dne v njo še 6 krogelj; koliko krogelj je potem v vrečici? (V vrečici je toliko krogelj, kolikor znese 48 in 6 skupaj.) — Na drevesu je 33 hrušek, 6 hrušek vrže veter na tla; koliko hrušek je še na drevesu? (Na drevesu je še toliko hrušek, kolikor jih ostane, ako vzameš 6 hrušek od 33 hrušek.)

16. (Str. 261, 3 šolsk. l., 18 l.) 3 otroci dobé 69 kr., katere med seboj na jednake dele razdelé; koliko dobi vsak?

1. rešitev. Vsak otrok dobi 3. del 69 kr. 3. del 6 desetic ali 60 kr. sta 2 desetici ali 20 kr. 3. del 9 kr. so 3 kr.; $20 + 3$ kr. = 23 kr. 1 otrok dobi 23 kr. Pismeno: $69 \text{ kr.} : 3 = 23 \text{ kr.}$

2. rešitev. Vsakemu otroku damo najpred 1 kr. in to opravljamo toliko časa, dokler ni 69 kr. razdeljenih. Koliko krajcarjev razdelimo prvokrat med otroke? (3 kr.) Kolikokrat moremo 3 kr. razdeliti, ako je tu 69 kr.? (Tolikokrat, kolikorkrat so 3 kr. v 69 kr.) 3 kr. so v 60 kr. 20krat, 3 kr. v 9 kr. so 3krat, torej 3 kr. v 69 kr. so 23krat. Kolikokrat dobi torej vsak otrok 1 kr.? (23×1 kr.) Koliko dobi torej vsak otrok? Pismeno: $3 \text{ kr. v } 69 \text{ kr.} = 23$.

3. rešitev. Kolikokrat dobi vsak izmed 3 otrok 69 kr.? Ali more vsak otrok 69 kr. dobiti, če je tu le 69 kr.? Kolikokrat more torej vsak otrok 69 kr. dobiti, ker ne more 1×69 kr. dobiti? ($\frac{1}{3} \times 69$ kr. = 23 kr.)³⁾

Podani primeri zadostujejo, da spozna blag. čitatelj Fitzgovo postopanje pri računstvu, zdaj ga prosim še, da pazno prebere stavke, vzete iz Fitzgove knjige, kateri govore o vspehu v šoli.

¹⁾ Apercepcija. (Oe.)

²⁾ Ali hočemo na tak način za samostojnost učencev skrbeti?

³⁾ 3. vrste rešitev! Ali je to psihologično? (Oe.)

C.

1. (St. 87, 1—5, 36 l.) Ker je delitev jako težavna, treba je, da se polagoma in korakoma pri tem postopa.¹⁾

2. (Str. 100, 1—5, 53 l.) Da otroci razumé $\frac{1}{2} \times 1 = \frac{1}{2}$, vprašajmo: Koliko je 5krat 1 kamenček? = 5; 4×1 ? 3×1 ? 2×1 ? 1×1 ? Zdaj računamo jeden kamenček manj kot jedenkrat, mi ga ne računamo celega, ampak samo $\frac{1}{2}$ krat. Z mnogokratno rabo tacega govorenja se otroci s tem kmalo tako seznanijo, da razumé popolnoma njegov pomen, tem bolj, ako to vadimo celo leto.

3. (Str. 104, 1 5, 60. l.) Postopanje pri seštevanji, odštevanji, pri iskanji razločka, pri množenji, merjenji in delitvi so (otroci) mnogokrat opazovali, pa do izurjenosti jih privedemo le s pridno nadaljevanimi vajami pri višjih številih.

4. (Str. 154, 1 š. l., občne opomnje). Iz posameznih lekcij je jasno razvidno, kar pa tudi vsak izkušen učitelj ve, da je številni prostor do 20 za večino šol preobširen. Ako predelamo ves ta številni krog v 1. razredu, manjka časa za vajo in otroci ne dosežejo nobene gotovosti in spretnosti. Čez počitnice pozabijo toliko naučene tvarine, da je učitelj v 2. šolskem letu primoran, da začne zopet skorej prav od začetka.²⁾

L. Lavtar.

(Dalje prih.)

Učno gradivo, priprave in poskusi pri obravnavi beril iz prirodoslovja.

(Dalje.)

V začetku sem popisal pridobitev soli v rudnikih. Mnogo posebno čiste soli se dobi iz naravnih slanah studencev. S to slanico se tako ravna, kakor se slanico v umetno narejenih tacih studencih, v katerih se jama izkoplje, od vrha voda napelje in na strani rov za odtok odkoplje. Sol se od vode odloči, kakor je bilo poprej popisano.

Kakor slani studenci, tako ima morje mnogo kuhinjske soli raztopljene, zato pa morsko vodo zdatno porabijo za pridobitev soli, ki se morska sol imenuje ter je manj čista ko kamena sol. V morski vodi se nahaja namreč razven kuhinjske soli (2.7%) tudi grenka in druge lahko topljive soli; zato je pa morska sol manj bela in sprejema rada vlago. Na vlažnem zraku se kar razpusti.

Da dobé sol iz morja, izkopljejo v južnih gorkejših krajih na nizkem nabrežji (pri nas v Kopru in Piranu) štirivoglate široke, ravne

¹⁾ Primerjaj tudi konečno opomnjo pri 8. primeru, C.

²⁾ Ali je bil torej ta pouk psihologičen? (Oc.)

in plitve jame, kamor napeljejo morsko vodo skozi zatvornico ob času, ko se morje vzdiguje. Jame so pravokotno s privzdignjenimi ozkimi stezami razdeljene v manjše vedno višje vglobljene gredice. Če pogledaš vso napravo z višine, se ti zdi, kakor bi imel vrtove z neobsejanimi gredicami pred seboj. Zato jih imenujejo solne vrtove. Solnčna toplota in vetrovi izhlapevajo tu nabrano vodo. Solnica postane nasičena in sol se na dnu seseda. V gotovih časih, kadar morje pada, izpusté pri drugi nižji zatvornici ostalino od poševnih gredic nazaj v morje. Ko se morje vzdiguje (na vsakih 6 ur) napeljejo skozi višjo zatvornico zopet morske vode, katero v nekaterih dneh tudi odpeljejo. To se ponavlja, dokler ni solna skorja dovolj debela. Vse gredice se pa ne napolnujejo naenkrat, ampak godi se to po določenem redu in sicer tako, da zadnje izpraznujejo soli, ko so prve popolnoma prazne ter se napolnijo z vodó. Preden postane gredica polna, preteče več tednov; ako pa ni dovolj toplote in vetrov, minejo meseci, da so gredice godne za izpraznenje. Sol se s krampi in lopatami izkoplje, na poševne plošče postavi, da se odteče, osnaži in popolnoma osuši. — Morska sol ni nikoli tako čista, kot kamena sol, zato ima vsled raznih primesi bolj oster okus.

Neizmerna množina soli se dobiva iz morja, a v nekaterem jo je več, v drugem zopet manj. Največ se je nahaja v arabskem morskem zalivu (čez 3⁰/₀). Učenjaki so izračunili, da ko bi se vsa sol vzela iz morja, bi bilo možno narediti 50 milijonov ton težko solno kroglo, ki bi imela v premeru 200 km (približno daljavo od Trsta do Gradca).

Omenim še, da na nekaterih krajih, posebno v azijskih stepah (nerodovitih ravninah), v Afriki (na Atlasu) in v mnogih krajih v Ameriki izvetruje toliko soli iz tal, da so dotični kraji po več dni hodá daleč ž njo pokriti kakor sè snegom. V Arabiji je toliko soli, da ž njo zidajo hiše.

Soli se na svetu prav mnogo porabi in hvala Bogu, da je naše cesarstvo premore v obilnosti, tako da je razprodaja še v druge države. Sol pridobivat in razprodajat ima pravico le država in od nje jo kupijo vsi drugi trgovci. Tako pridržano pravico države do pridobivanja in prodajanja kakega blaga se imenuje državni monopol. Tak monopol ima država n. pr. za tobak. Finančni stražniki pazijo, da drugi ne kratijo državi teh pravic. Sol daje samo tostranski državni polovici (Cislajtaniji) vsako leto do 16 milijonov gold. čistega dohodka.

Sol se mnogovrstno porabi. Ne služi samo v kuhinji kot nepogrešljiva začimba jedi, a tudi zabrani, da jedila ne zadahnejo, ako jih dlje časa hranimo, n. pr. kislo zelje in repo, suho meso in slanino. Sol naredi jedi okusne in lahko prebavljive. Manj čisto sol se daje živini v podobi lizavnega kamena ali pa zrnata pomešana v krmi, da se pospešuje prebavljanje in zabrani marsikatere bolezni. Največ jo

dobé prežvekovalke, zlasti koze in ovce, nekoliko tudi konji. V novejšem času si država prizadeva povzdigniti živinorejo s tem, da olajša živinorejcem nakup soli. Z glino in gipsom namešana sol se rabi za umetno gnojilo. Mnogo soli potrebujejo tudi za izdelovanje družih soli (Glavberjeve soli, sode in dr.).

Pri starih Slovanih je bila navada, ki se še danes nahaja pri nekaterih slovanskih rodovih, da so tujcu, sprejemšega kot gosta, ponudili kruha in soli v znamenje posebnega prijateljstva. S tem so hoteli pokazati, da je sol kakor kruh neobhodno potrebna za ohranitev življenja. — Pri sv. krstu dá duhovnik krščevancu nekoliko blagoslovljene soli v usta. Sol je namreč znamenje modrosti; kakor sol jedila dela užitna in okusna ter jih varuje gnjilobe, ravno tako modrost dušo Bogu prijetno stori in greha varuje.

[Obravnaval sem tukaj kuhinjsko sol kot prirodnino (nahajanje, pridobitev, lastnosti, poraba), vpletivši ugodnosti raztopa, pojem o kristalih in nekoliko o hlapenji. — Marsikateremu cenjenemu tovarišu se bo dozdevalo v mojih obravnavah beril nekoliko preveč gradiva. Gotovo ga je precej, zato lahko učitelj po svojih razmerah več ali manj za-sé ohrani. Prizadevam si pa sploh, se vsemu manj umljivemu ogniti in razpravo podajati v priprosti besedi, kakoršne se je v šoli s primernimi vprašanji posluževati.]

Fr. Trošt — Vodice.

Književnost.

Kamnik, zemljepisno-zgodovinski opis, sestavil in založil Lj. Stiasny, učitelj v Kamniku, tiskala Kleinmayr-Bamberg, Ljubljana 1894. Cena lepo vezani knjigi 1 gld. 20 kr., po pošti 1 gld. 25 kr. (Dobiva se pri izdajatelju in pri tiskarju.) To je naslov prav lični, 175 strani obsežni knjižici, ki ima vtisjenih 35 večjih in manjših podob, kakoršne se nahajajo v Simini knjigi „Im Gebiete der Steiner Bahn“. Knjiga ima sledeče oddelke: Zemljepisni obraz, zgodovina mesta, zgodovina fare in cerkvá, zgodovina šole, pravljice in pripovedke, glasoviti Kamničani in „Dodatek“ (slovenska prisega iz XVIII. stoletja). Kakor se razvidi iz predgovora, ima knjiga služiti najpoprej šolskim namenom, da se iz nje učitelji poučé o Kamniški zgodovini in da učencem pokažejo prirodne lepote Kamniške okolice. S tega pogleda je torej knjiga napisana tako rekoč za ves okraj in zato bi bilo dobro pridejati (na str. 13) tudi statistični pregled kamniškega okraja in morda celo vsega okrajnega glavarstva. Opis Kamnika in okolice je izvrsten (le omenitev „Katzensteina“ pogrešamo), trebalo bi pa pri gorah in sedlih tudi nadmorske višine pridjati, ker te so važen faktor za ves zemljepisni pouk. — Pri zgodovinskem delu so vestno porabljeni vsi natisnjeni in nenatisnjeni viri (Rudolfinum, mestni in farni arhiv v Kamniku) in knjigo je pregledal vrhu tega tudi deželni arhivar A. Koblar, tako, da se gotovo ni mogel vrniti nobeden pogrešek. Nasprotno, knjiga se nam zdi véasih še preskeptična, n. pr. l. 1061. omenjeni Kamnik je gotovo naš kranjski (Krones, Die deutsche Besiedlung der Ostalpen, str. 108) in prva župna cerkev je bila izvestno na Malemgradu (Dimitz, Kurzgefasste Geschichte Krains. str. 24). Kamnik ni dobil imena od „kamnitih tal“, nego prav od one skale, na kateri so sezidali Maligrad. Dobil je svojo važnost zaradi tega že

tako zgodaj, ker je tam skozi vodila trgovinska pot in zato so tam ustanovili tudi bolnišnico, kakor pozneje na Kazjaku. Tudi ni bilo slovensko ime šele v XIII. stoletju v rabi, nego gotovo koj že pri ustanovitvi kraja, drugače bi ga bili Slovenci „Kamen“ imenovali po nemškem uzoru. Mesto „špital“ (str. 20 in drugodi) naj se rabi beseda gostinjec (hospicij), ker taka je bila ona ustanova. — Po Simi zapeljan imenuje gospod pisatelj marsikater obdelan kamen „gotski“, tako n. pr. onega na str. 35, ki nosi letnico 1549. Ta je očitvidno grb nekega kamniškega zidarja in klesarja (morda „zidarskega mojstra“ ali rodovine „Staymets“), ker ima v sebi klesarske znake (kar je bilo poprej pri mojstrih zelo navadno) in poleg tega še polmeseč in zvezdo, kakor mestni grb. Zakaj ni omenil g. pisatelj tudi rimskega kamena „Caio Dindio“ in sploh prazgodovinskih spomenikov? Dobro bi bilo pod podobo pristaviti, kje stoji „krvavo znamenje“. — Vse hvalevredna sta odstavka „Pravljice in pripovedke“ ter „Glasoviti Kamničani“, vendar je pravljic premalo; marsikatera bi bila lahko obširnejša. S takimi stvarmi se najbolj goji narodno zavest in vzbuja naroden ponos, ker kdor bo dober Kamničan, bode tudi dober Slovenec. Jezero je stalo v prazgodovinskih časih; torej je vsa razprava na str. 138 nepotrebna. — V obče bode pa knjiga popolnoma dosegla svoj namen in jo bodo ne le vsi Kamničani z veseljem prebirali, nego tudi tujci, ki tako radi obiskujejo naš krasni Kamnik (zato naj bi se knjiga tudi pri kopališči prodajala). Tudi ljudskim učiteljem — posebno iz kamniškega okraja — jo kar najtopleje priporočamo, ker jim bode zdatno olajšala domoznanski pouk ter jim služila v pripravljanje za ta pouk.

S. R.

Slovensko-nemškega slovarja je izšel enajsti sešitek in obseza besede od „ognje-méten“ do „oznāti“.

Stariši, podpirajte šolo! Nekoliko besedij o skupnem vzgojnem delovanju domače hiše in šole. Napisal Anton Kosi, učitelj v Središči. Druga, povsem predelana, popravljena in pomnožena izdaja. V Ljubljani, 1894. V založbi pisateljevi. Natisnila „Katališka Tiskarna“. Cena jednemu izvodu je 12 kr., 25 iztisov velja 2 gld. 75 kr., 50 izvodov 5 gld., 10 izvodov 9 gld. — Naslov knjige že pove, kaj ji je namen, pa tudi drugo izdanje pričuje, da je knjiga koristna in potrebna našemu narodu. Odveč bi bilo jo bolj natančno priporočati, saj dobro delo priporoča se samo in dolžnost vsakemu ljudskemu učitelju bodi, da jo kar najbolj mogoče širi in razpečava med narodom in če se to zgodi, bode naše delo v šoli zdatno olajšano.

Naši dopisi.

Iz krškega okraja. (Ferdo Strel †.)¹⁾ Kakor je bil že „Učiteljski Tovariš“ objavil, preminul je 4. mal. travna t. l. na Veliki Dolini na Dolenjskem učitelj g. Ferdo Strel v svoji najboljši moški dobi. Pokojnik ima za seboj jako burno življenje — in boriti se je moral — kakor večina revnih slovenskih dijakov — ves čas za ta vsakdanji kruhek. Porodil se je 1861. l. v Kamniku na Gorenjskem, kjer je dovršil ondotno ljudsko šolo s prav dobrim vspehom. Kje je obiskoval nekaj razredov srednje šole — in kje je dovršil učiteljske, mi ni znano; najbrže v Ljubljani, kar naj bi blagovolil kateri njegovih součencev natančneje prijaviti. Po dovršenih študijah je služboval po raznih krajih na Kranjskem: v Žalni, Ratečah na Gorenjskem; še poprej pa nekje v Istri. Zbog svoje nezdravljive boleznj je za nekaj let popustil učiteljevanje ter se na to baval z raznim opravilom. V Novem Mestu bil je dijurnist; isto službo je opravljal nekje na Štajerskem, kjer

¹⁾ Pisatelju teh vrstic ni bilo moč dobiti natančnejših dat o pokojnikovem življenju, ker ga je osebno le malo poznal. Njegov tovariš, g. nadučitelj Pretnar mi je na prošnjo poslal nekaj malega, kolikor je baš njemu znanega bilo. Večkrat ga je prosil potrebnih podatkov za „kroniko“, a bilo je vse zaman, ni mu hotel vsreči. G. tovarišu izrekam zahvalo za pojasnila.

pa je tudi kratek čas učiteljeval. Največ mu je neslo vглаševanje glasovirjev — toliko, da se je s tem preživel v slabih časih svoje bolezní. Sestra njegova mu slednjič po vplivnem gospodu pripomore do boljše službe v Novi Avstriji, kjer mu je Bosanska vlada podelila učiteljsko mesto v Mostaru, prestolnici Hercegovine. V tej svoji novi službi pridobil si je jako dobro ime, kjer je poučeval tudi citre, gosli in glasvir. Iz Mostara ga premeste v Bišć (Bihać) in od tod v Bosansko Dubico, od koder je prišel na Veliko Dolino na tretje učiteljsko mesto dné 21. listopada 1892. l. — Z ozirom na pouk je bil v šoli izgleden učitelj; znal je prav v metodiškem duhu poučevati. Ravnal se je pri tem po zapiskih, ki jih je prinesel s seboj iz Bosne; doli se je namreč moral za sleharno uro posebej pismeno pripravljati. Vsako tako pripravo moral je pred šolo šolskemu voditelju, pri nadzorovanji pa nadzorniku vse priprave celega šolskega leta pokazati. Taka navada je bila za časa Strelovega službovanja v Bosni. Kakšne razmere so danes, ne moremo povedati. Vdomačiti se pokojnik ni mogel nikjer; bil je vedno bolj sam za se. V družbi pa je bil finega obnašanja in jako kratkočasen. — Na Dolini je zmirom bolehal in kri bljeval. Od božiča lanskega leta — izvzemši sedem šolskih dni — ni mogel več poučevati.

Tako smo na kratko omenili trudapolno življenje mladega slovenskega učitelja-trpina, ki je v svoji kratki dobi prebil obilo hudega in grenkega. Smrt letos marljivo pobira učitelje — in če bode to še dalje trajalo, imeli bodemo v učiteljskem stanu še večje pomanjkanje, kar baje ne bode v blagor slovenskemu narodu, kojega nekateri voditelji — žal! slovenskemu učiteljstvu ne privoščijo boljše bodočnosti.

Tovariš Strel pa, ki ti ni bilo dano ućakati boljše in srečnejše bodočnosti, spavaj mirno v domači zemlji!

Gašperetov.

Iz Črnomlja. Vabilo k okrajni učiteljski konferenciji, ki se bode vršila dne 12. mal. srpana 1894 ob 9. uri zjutraj v šolskem poslopji v Črnomlji. Dnevni red:

1. Predsednik otvori konferencijo in imenuje namestnika.
2. Volitev dveh zapisnikarjev.
3. Opazke c. kr. okr. šol. nadzornika o inšpekcijah.
4. Razgovor o raznih ukazih.
5. Vzgojevanje vrtnic. Poroča g. Muren.
6. Risanje brez stigem. Poroča g. Šest.
7. Sklepanje o šolskih knjigah za 1894/5.
8. Poročilo knjižničnega odbora, pregled računov in nasveti o nakupu novih knjig.
9. Volitev knjižničnega odbora.
10. Volitev stalnega odbora.
11. Volitev dveh zastopnikov učiteljstva v c. kr. okr. šolski svet za prihodnjo šestletno dobo.
12. Nasveti, ktere je poslati vsaj tri dni pred konferencijo stalnemu odboru.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji, dne 22. vel. travna 1894.

Iz kočevskega okraja. Konferencija za slovenske in utrakvistične šole našega okraja boče 27. rožnika v Ribnici po običajnem vsporodu. Volili bodemo tudi dva zastopnika v okrajni šolski svet. Ker smo pa učitelji okraja ločeni v slovenski in nemški del, ker imamo vsak svojega nadzornika, vsak záse konferencijo in tudi razdeljeno knjižnico, mislili smo, da bodemo tudi vsak posebej volili svojega zastopnika, kar je pri sedanjih razmerah čisto naravno. Toda — ne! Popoldne se bodemo peljali — juhejsa! — v Staro cerkev, ter bodemo volili skupno z nemškimi učitelji svoja zastopnika. To bi ne bilo nič hudega — majhen izlet in vrh tega še ne zastoj! Ali — ali? Tovariši slovenski, mi smo nasproti nemškim učiteljem v odločni manjšini in brez discipline, brez složnosti. Morda ne bode nič hudega, morda bodo nemški učitelji toli pravični ter nam odstopili jednega zastopnika, morda tudi ne ter nas bodo pri volitvi majorizavali. Zanašati se pa vender ne smemo na pravičnost nemških učiteljev! Ako pojdemo v Staro cerkev, mora naša manjšina predlagati kompromis. Sprejmo li nemški učitelji kompromis, dobró, tedaj volimo, ako se pa nećeje z nami pogajati, tudi dobro, potem nam ni treba voliti, ampak zahtevajmo — ločeno volitev. Tovariši, bodimo odločni, izginejo naj med nami vse osobnosti, in borimo se složno za svojo — idejo! Naj ne manjka nikogar! — Prosimo tudi, da bi se v bodoće pošiljala vabila h konferenciji ne le šolskim vodstvom, ampak vsem učiteljem, kakor je to navada v družih okrajih.

α + β

Društveni vestnik.

Iz postojinskega okraja 20 vel. travna t. l. (Učit. društvo). Dne 19. mal. travna t. l. je zboroval odbor našega društva v Postojini. Med drugim je bil na vrsti tudi vspered bodočega glavnega zborovanja. Kot referata sta sprejeti naslednji važni nalogi: 1. Učitelj orglavec — učitelj neorglavec in 2. Ali bi ne bilo času primerno, ustanoviti deželne, oziroma okrajne bolniško-učiteljske zadruge? Natančnejši vspered se naznani pozneje.

Zadnji referat bode važen za vse učiteljstvo zaradi tega, ker smo vsi v slučaju bolezni, ko treba iskati zdravniške pomoči in zdravnika plačevati — pravi reveži. Ni dvoma, da bo morala tu pomagati, seveda po svoji moči, dežela. Vsak hišni gospodar želi in tudi sam veliko stori za to, da njegovo delavno osobje ne trpi sile v bolezni.

Toraj o tem na svidenje meseca vel. srpana v solnčni Vipavi.

Sedaj pa jedno o našem društvu.

V šestih letih svojega obstanka je napredovalo kaj lepo. V njegovem krogu se zbira tukajšno učiteljstvo, v njegovem krogu javlja svoje težnje, svoje želje. Društvena blagajnica ni prazna. Res, da ni bilo posebno veliko troškov, zato so pa tudi dohodki narasli v glavnico, kakoršne ne zmore kmalu takšno učit. društvo. Le nekaj je, kar žali, kar mora žaliti domoljubno učiteljsko srce; vsakdo bi mislil, da je učit. društvo popolnoma isto kot učiteljstvo kakšnega okraja. Drugod navadno tudi je tako; a pri nas, ko ina šol. okraj nad 60 učnih močij, šteje učit. društvo s podpornimi udi dobri dve tretjini učiteljstva. To pač niso najveselejše razmere. In vender je tako. — Kaj pa je vzrok temu? Društveni odbor gotovo ne, udnina, ki je na novo znižana, menda tudi ne; saj toliko si utrga pač vsakdo v jednom letu. Torej kaj je vzrok? Nečem ga povedati. Blagovoljni čitatelj naj si ga dopolni po družih mislih sam.

Odboru ni pa radi velikih dohodkov — saj je nekaj novcev — ni mu do velikega števila udov, njemu je le za stanovsko vzajemnost.

Še nekaj mi je na srcu. Teško sicer, a mora na dan pikra beseda. Naš okraj ima več gospodičen učiteljic, naše društvo jih ne našteje niti toliko, kolikor je prstov na jedni roki.¹⁾ Potem pa še tako radi poudarjamo: jednake dolžnosti in jednake pravice ali obratno, kaj pomaga. Teorija ima posebno prakso, in ta praksa ima menda tudi drugačno teorijo. A bodi! Prav ni tako. To sem hotel konstatovati, ker vem, da drugod ni tako. Vsakdo ima lastno razsodnost, in zato nečemo s tem nikogar siliti, naj pristopi društvu. Koncem šestletnega obstanka se društvo lahko s ponosom ozira na svoje delovanje. Nismo se združili zastoj, in ta zavest je naše najboljše plačilo.

Iz krškega okraja. Dne 10. vel. travna smo se zbrali udje „Pedagogiškega društva“ v prijetni Kostanjevici. Četudi lep dan, vender udeležba ni bila posebna. Zbor je počastil s svojo navzočnostjo e. kr. okr. glavar g. baron Schönberger. Po prijaznem pozdravu predsednikovem predstavi g. predsednik Fr. Gabršek g. okrajnega glavarja navzočim ter omenja, da je prepričan, da je šolstvo pridobilo v njem skrbnega pospešitelja in dobrega zaščitnika, ter mu zakliče kot takemu slava — v kar vsi navzoči soglasno pritrdijo.

Predsednik prednaša potem slavnostni govor o proslavi 40letnice poroke Njih Veličanstev cesarja Fran Josipa I. in cesarice Elizabete. Naštevava žalostne in vesele dogodke v cesarski rodovini ter povdarja zasluge presvitlega vladarja posebno z ozirom na šole, vedo, omiko, iznajdbo in promet, njegovo pravičnost in ljudomilost do podložnih i. t. d. izvrsten govor konča s trikratnim „slava“ cesarski hiši, čemur se navzoči soglasno pridružijo.

Gospod glavar baron Schönberger zahvali predsednika na predstavi ter obžaluje, da zaradi nujnih opravkov ne more dalje ostati pri zborovanju. Učiteljem zagotavlja, da

¹⁾ Tudi pri našem listu je tako. Med naročniki „U. Tov.“ imamo razven Ljubljanskih, prav malo učiteljic z dežele. *Ured.*

mu bode šolstvo vedno na srci in jih prosi, naj ga podpirajo v težavni nalogi, ter sklepa z geslom: „Viribus unitis“.

Druga točka dnevnega reda, „o risanju zemljevidov“ se radi nenavzočnosti poročevalca na željo večine preloži na prihodnji občni zbor.

Gledé učiteljskega doma ali konvikta se izreče društvo za konvikt, vendar prepušča sklep o tem prihodnjemu občnemu zboru.

Tudi v oziru deželne razstave se vsled prepiche udeležbe nič ne sklene.

Poziv k nabiranju darov za prenos dosmrtnih ostankov tovariša Josipa Freuinsfeld-a se izroči z nabiralno polo vred g. blagajniku.

Konečno poroča g. Rozman o šolski klopi. Razlaga po napravljenem kolupu šolsko klop bratov Schlimp in po narisu Königovo tablo, po narisu in sliki svojo klop in tablo ter priporoča tovarišem, naj se o času nabave šolske oprave ne zadovoljijo s staro klopjo, oziroma tablo, ampak naj sežejo po novi, ki je mnogo boljša in tudi ceneja. X. Y.

Iz kranjskega okraja. Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj je zborovalo letos prvokrat 19. mal. travna v Šmartnem poleg Kranja.

Ob 10. dopoldne so se zbrali učenci II. razreda I. odd. v tamošnji dvorazrednici in g. nadučitelj M. Bregant je imel praktičen nastop „kranjsko polje“ — kulturna slika — slično po berilu „ptujsko polje“. Akoravno si je g. nadučitelj zbral jako težavno nalogo, vendar jo je rešil vrlo dobro. Berilo ptujsko polje ne spada po strogo metodičnih načelih v drugo čitanko, kojo rabimo v ljudskih šolah na Kranjskem. Učni érteži nam predpisujejo, da nam je pri zemljepisnem pouku v II. raz. I. odd. t. j. v III. šolskem letu seznaniti učence z ožjo domovino. Ako pa obravnavamo berilo — ptujsko polje, vesti nam je učence v njim tujo ozemlje, v tujo deželo, o koji še morebiti družega ne vedó, nego da je mejaša naši ožji domovini. Razpravljati pa berilo, primerjaje z našimi ravninami, z našimi polji, to presega duševne sile naših učencev na tej stopinji, kajti razlike so vendar prevelike, osobito mej kranjskim-sorskim in ptujskim poljem. Pouk gotovo ne bode imel povoljnega uspeha. Navzlic vsem tem težočam je bil g. nadučitelj, kakor sem že rekel, kos svoje nalogi.

Po dovršenem praktičnem nastopu so odšli otroci, in društveni predsednik otvori zhorovanje s pozdravom navzočim društenikom. Zahvali se jim, da so se vkljub skrajno neugodnemu vremenu — lilo je vse dopoldne, kakor iz škafa — vdeležili zborovanja v nepričakovanem številu. Dokaz je to, da učiteljsvo kranjskega šolskega okraja vedno bolj uvažuje potrebo tesne združitve v obrambo naših pravic in v procvit narodnega šolstva v okraji. V daljnem nagovoru naznanja društveni predsednik o delovanji društvenega odbora od zadnjega občnega zbora t. j. od 5. oktobra m. l.

Po tem naznanilu se prične razgovor o praktičnem nastopu. Udeležili so se ga gg.: Luznar, Petkovšek in Jelenc.

Nato je poročal g. tajnik Fr. Luznar v imenu odborovom o učiteljskem domu, oz. konviktu za učiteljske sirote ter navsetoval, da naj se izreče naše društvo za konvikt. Po kratki debati sprejeli smo predlog z večino glasov.

Zdaj je sledilo poročilo istega poročevalca o učiteljski izložbi. Drugo leto se ima baje prirediti deželna razstava, koje naj bi se udeležilo kranjsko učiteljsvo. Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani je storilo v to svrhu prvi korak ter prosilo c. kr. deželni šolski svet navodila, po kojem naj bi se ravnalo učiteljsvo v tej zadevi. Deželni šolski svet je menda ugodil tej prošnji ter imenoval poseben odsek obstoječ iz „slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani, Landeslehrerverein-a in vseh c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov ter mu dal nalog sestaviti tako navodilo. Zoper navodilo se je že izreklo več učiteljskih društeev. Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj se pa ne izreka zoper navodilo, temveč le želi, da naj sodelujejo pri sestavi navodila tudi vsa okrajna učiteljska društva. V tem smislu je priporočal g. poročevalec sledečo resolucijo, koje smo tudi po daljši debati sprejeli z večino glasov: „Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj se ne

izreka zoper navdilo, a le pod izrečnim pogojem, da sodelujejo pri sestavi vsa okrajna učiteljska društva po svojih odposlancih. Tudi naj ne bode navdilo imperativnega značaja kdo in kaj razstavi, ampak le nekak kažipot“.

Slednjič smo volili delegate za glavno zborovanje „Zveze“, koje se bode vršilo v Gorici. Voljeni so bili gg. Benedik, Bergant, Gabrovšček, Traven in Režek.

Pri posameznih nasvetih vpraša g. Benedik, kaj je s prireditvijo II. društvenega koncerta? Društveni predsednik odgovori, da se odbor o tem do sedaj še ni razgovarjal, a da hoče to storiti pri prvi bodoči odborovej seji. Dalje smo se zjediniili, da društvo priredi 10. vel. travna izlet na sv. Jošt, kar se je tudi zgodilo. Vseh izletnikov z drugimi gosti je bilo 18.

Po dovršenem vspredu sklene društveni predsednik ob 1. uri popoldne zborovanje s „slava“ klici na presvetlega cesarja!

L. Jelenc.

V e s t n i k.

Osobne vesti. S koncem tega šolskega leta bodeta vpokojena vsled lastne prošnje gg. *Štefan Francelj*, učitelj v Studenem in *Florijan Kaliger*, učitelj v Radovici. — Gdč. *Golf Klotilda*, učiteljica v Kranji, je imenovana za IV. učiteljico na nemški dekliški šoli v Ljubljani.

Za učiteljski konvikt v Ljubljani so darovali: č. g. *Ivan Hromec*, župnik v Novi Oselici 2 K; g. *Janez Thuma*, c. kr. okr. šol. nadzornik je nabral pri okrajni učiteljski konferenciji dne 6. t. m. v Senožečah 26 K 24 h. Slava!

Zrelostni izpiti na Ljubljanskem učiteljski se so pričeli dné 5. t. m. Vseh 18 gojencev 4. letnika se je udeležilo izpitov.

Slovenska višja dekliška šola v Ljubljani. Med občinske odbornike se je razdelil „statut mestne višje dekliške šole v Ljubljani“. Storjen je torej odločilni korak k ustanovitvi tega učilišča, kateremu je položil temelj g. Josip Gorup z velikodušnimi svojimi darili.

Dekliške meščanske šole v Ljubljani. Kakor se nam poroča, odobrilo je naučno ministerstvo predlog tukajšnjega uršulinskega konventa, naj bi se samostanska privatna dekliška šola preustrojila v dve ljudski in dve meščanski šoli, ter ob jednem odobrilo tudi učni načrt za vnanjo in notranjo meščansko šolo. Prvi razred meščanskih šol ima se aktivirati početkom bodočega šolskega leta ter bodeta v prihodnje imeli vnanja in notranja šola vsaka po pet razredov ljudske in po tri razrede meščanske šole. Voditeljica ljudskih šol bode M. Antonija Murgel, voditeljica meščanskih šol pa M. Kristina Pezdirc. Učni jezik obeh vnanjih šol bode slovenski, učni jezik notranje ljudske šole nemško-slovenski, notranje meščanske šole pa nemški. Na notranji meščanski šoli podučevala se bode slovenščina le za učenke slovenske narodnosti kot obližaten predmet.

Društvo za zgradbo zavetišča in vzgojevališča v Ljubljani dobilo je častno vest, da je Nj. cesarska visokost presvitli nadvojvoda *Fran Ferdinand* Avstrija-Este blagovolil prevzeti pokroviteljstvo imenovanega društva. Sigurno bode to častno odlikovanje veliko pomagalo doseči društveni namen, kateremu želimo, uvažujé njega splošno korist, obilega uspeha!

Zastopnikoma v c. kr. okr. šolskem svétu v Postojini je učiteljstvo postojinskega okraja izvolilo zopet gg. M. Zarnika, nadučitelja v Trnovem in Štipko Jelenc, učitelja v Trnjem.

Žalostne šolske razmere Slovencev na Koroškem. Za 100.000 Slovencev je na Koroškem jedna sama štirirazrednica in tri jednorazrednice. Na 84 utrakvističnih šolah — na kojih se seveda slovenska deca poneméuje — se pa poučuje 10 188 slovenskih otrok!

Učiteljstvo mariborskega učiteljsišča je dobilo od naučnega ministerstva častno nalogo, da pregleda vse na slovenskih šolah rabljene učne knjige. Direktor Schreiner je dobil pohvalno pismo za priredbo lanske učilske razstave; on namerava sestaviti zgodovino slovenskega šolstva, osobito slovenske šolske literature in pozivlja učiteljstvo, da bi ga v tem podpiralo, osobito s pošiljanjem starih šolskih in pomožnih knjig.

Izpiti učiteljske sposobnosti na učiteljski v *Kopru* so se vršili od 18. do 23. vel. travna. Spričevalo sposobnosti so prejeli med drugimi: g. *Fran Sivec* iz Gorice iz zgodovine, zemljepisja in slovenskega jezika za slovenske meščanske šole. Za ljudske šole s slovenskim poučnim jezikom: gospdč. *Ida Sušek* iz Doline in gg. *Bajc Alojzij* iz Gorice

in *Jakob Tence* iz Trsta. Za ljudske šole s hrvatskim poučnim jezikom; sestra *Benedeta Zupančič* iz Maribora in *Ivan Načević* iz Istre. Gospodične *Marija Michelli*, *Beatrice Bonin*, *Marija Freno* in *Tereza Belusich*, vse iz Trsta, so popolnile svoje že popred položene izpite še z izpitom v nemščini.

Slavnim šolskim voditeljstvom in krajinim šolskim svetom priporočamo tiskarno *Miličevo* za tatis „letnih šolskih poročil“, katera cenó in točno izvršuje.

Zahvalo izrekata krajni šolski svet in šolsko vodstvo v Kamni Gorici sl. društvu „Narodna šola“ za poslano izvrstno šolsko blago.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1278

o. š. sv. Na štirirazredni ljudski šoli v *Kostanjevici* je stalno popolniti četrto učno mesto s 450 gld. letne plače.

Pravilno opremljene prošnje je semkaj vlagati predpisanim potom do 10. mal. srpana t. l. C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dné 10. rožnika 1894.

Št. 1199

o. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli na *Raki* je stalno popolniti drugo učno mesto z letno plačo 450 gld.

Pravilno opremljene prošnje za to službo naj se predpisanim potom semkaj vlagajo do 30. rožnika 1894.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dné 30. vel. travna 1894.

Št. 397

o. š. sv. Na dvorazrednici v *Litiji* je stalno popolniti drugo učno mesto z dohodki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Dotične prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predložiti do 1. mal. srpana t. l. C. kr. okrajni šolski svet v Litiji, dné 4. rožnika 1894.

Št. 411

o. š. sv. Na jednorazrednici v *Št. Lambertu* se razpisuje v stalno oziroma začasno nameščenje služba učitelja s prejemki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim potom do dné 15. mal. srpana t. l. semkaj vložiti.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji, dné 9. rožnika 1894.

Št. 559

o. š. sv. Na jednorazrednici v *Studnem* je stalno ali začasno popolniti mesto učitelja-voditelja z dohodki IV. plačilnega razreda, z opravljenino 30 gld. in s prostim stanovanjem.

Dotične prošnje je predložiti predpisanim potom do 30. rožnika 1894.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojini, dné 31. vel. travna 1894.

Št. 656

o. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli v *Mošnjah* razpisuje se služba nadučitelja v III. plačilni vrsti in prostim stanovanjem v stalno, eventualno tudi druga učiteljska služba v IV. plačilni vrsti v stalno eventualno začasno umestitev.

Prosilci za te učiteljske službe naj svoje primerno opremljene prošnje po predpisnem poti vložé do 4. mal. srpana t. l. pri podpisanim oblastvu.

C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici, dné 6. rožnika 1894.

Št. 651

o. š. sv. Na trirazrednici v *Jesenicah* se razpisuje s koncem tekočega šolskega leta mesto tretjega učitelja v IV. plačilni vrsti v stalno umestitev s tem dostavkom, da je novoimenovanec zavezan, oskrbovati ekskurendni pouk pri *Sv. Križi* proti letni stalni nagradi 200 gld.

Prosilci za to učiteljsko službo naj svoje primerno opremljene prošnje po predpisnem poti do 4. mal. srpana t. l. vložé pri podpisanim oblastvu.

C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici, dné 4. rožnika 1894.

Izdavatelj in lastnik: **Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.**

Tisek **R. Miličeve** tiskarne v Ljubljani.